

Ashley Dawson, *Extinction: A Radical History* (Or Books: New York, 2016)

In *Extinction: a radical history* herinterpreteert Ashley Dawson de historische canon vanuit een ecologisch perspectief met speciale nadruk op uitstervingsprocessen onder mensen en dieren.¹ Hoewel de titel van *extinction* suggereert dat het hier om een historisch werk gaat, schreef Dawson eigenlijk een multidisciplinair werk dat in twee delen te verdelen valt. Het eerste deel behandelt de geschiedenis van de mensheid vanuit ecologisch perspectief in twee hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk beschrijft de vroege jager-verzamelaar samenleving tot aan het Romeinse rijk. Hier begint hij bij zijn definitie van het antropoceen. Het antropoceen is een modern concept dat veronderstelt dat vanaf het moment dat mensen de aarde structureel veranderden, wij van het holoceen in een nieuw geologisch tijdperk terecht zijn gekomen: het antropoceen. Meestal wordt verondersteld dat dit vanaf de industriële revolutie begon, omdat vanaf dat moment de menselijke populatie en uitstoot zeer snel begint toe te nemen. Dawson laat het antropoceen echter grofweg vijftigduizend jaar geleden beginnen, omdat vanaf dat moment mensen hoogwaardige wapens begonnen te ontwikkelen en effectief leerden te communiceren. Dit maakte het mogelijk om in groepen op grote dieren (megafauna) te jagen. Op deze manier verbindt Dawson de definitie van het antropoceen aan het fenomeen van de zesde massa-uitsterving (of de holoceen-uitsterving).²

De rode draad in de historische analyse van Dawson is dat vanaf dit moment de mensheid steeds een ecologische catastrofe veroorzaakt en om daar vervolgens een creatieve, maar onhoudbare oplossing op te vinden die vervolgens weer een nieuwe ecologische catastrofe veroorzaakt. Zo beschrijft hij hoe door het zeer effectieve jagen op megafauna veel van deze soorten (zoals bijvoorbeeld de mammoet) uitstierven, waardoor voedseltekorten ontstonden. Hiermee verklaart Dawson de opkomst van de landbouw en daarna de eerste stedelijke gemeenschappen. De intensieve landbouw in de mesopotamische steden zorgde echter weer voor aantasting van de bodem, waardoor ook dit systeem onhoudbaar bleek en dit keer een massa-uitsterving bij de mensheid veroorzaakte. Dawson heeft echter niet een inherent nihilistische blik op de menselijke geschiedenis. Zo ziet hij de Egyptische samenleving als een succesverhaal, omdat de

¹ A. Dawson, *Extinction: a radical history* (tweede druk 2022, origineel 2016). Er zal geannoteerd worden volgens de ebook versie van de tweede editie.

² Ibidem, 29-32.

landbouw in deze beschaving zo veel mogelijk aansloot bij de natuurlijke processen van de Nijl, waardoor deze veel houdbaarder was.³ In het vervolg van zijn verhaal bleek dit echter eerder uitzondering dan regel: “Like the Sumerians, the Romans failed to engage in sustainable forms of agriculture, seeking instead to expand their way out of ecological crisis” (p 37). Dawson ziet Rome als een waarschuwing voor onze huidige tijd. De val van Rome beschrijft hij als een ecologisch fenomeen. De Romeinse keizers konden hun macht verstevigen door grote hoeveelheden graan te bezitten en te verdelen, maar door ecologisch onhoudbare landbouw was er juist steeds minder graan beschikbaar, terwijl de Romeinse elite vooral aandacht had voor het importeren van luxueuze producten.⁴

Het tweede deel van de historische analyse van Dawson begint met de ontdekking van Amerika in 1492 (hij slaat de middeleeuwen over). Dit ziet hij als een tweede fundamentele ontwikkeling - na ‘zijn’ antropoceen rond vijftigduizend voor Christus - in wat hij ‘ecocide’ noemt. Ecocide is de massavernietiging van de natuur door mensen, dit kan zowel bewust als onbewust zijn. Volgens Dawson versterkten de ontwikkeling van kapitalisme en kolonialisme elkaar en waren beide processen een enorme stimulans voor ecocide. Hij verklaart dit door te stellen: “capitalism *requires* people to be destructive to the environment”.⁵ Hij ziet namelijk steeds opnieuw in het verleden dat ecologische problemen worden bestreden met schaalvergroting, die vervolgens weer nieuwe (en grotere) ecologische problemen veroorzaken. De behoefte tot kapitaalvermeerdering die belangrijk is binnen het kapitalisme werkt daaraan mee. Voorbeelden die hij noemt zijn de bonthandel in Amerika en de walvisjacht die beiden resulteerden in het uitsterven van diersoorten. In deze handel werden ook niet-Europese volkeren aangemoedigd om deel te nemen waardoor zij hun eigen ecologische omgeving gingen vernietigen.⁶ Naarmate het kolonialisme vorderde werd de ecologische schade vergroot. Vaak zorgde het beleid van kolonisten voor ecologische schade zoals toen Groot-Brittannië de Aswandam bouwde, waardoor de Nijl geschikt werd voor katoenproductie, maar er zout op klotte wat de natuurlijke vruchtbaarheid van de Nijl te niet deed. Een ander voorbeeld dat hij geeft is de monocultuur die gecreëerd werd op slavenplantages. Dawson stelt dat het niet ethische overwegingen

³ Ibidem, 32-37.

⁴ Ibidem, 37-40.

⁵ Ibidem, 46.

⁶ Ibidem, 44-50, 54-56.

waren die tot de afschaffing van de slavernij leidden, maar winstverlies door de verminderde vruchtbaarheid van de plantagegrond.⁷

De oorzaak hiervoor ziet hij in het kapitalisme en kolonialisme. Dit ziet Dawson niet alleen terug in de economie, maar ook in de Europese filosofische traditie. Zo interpreteert hij John Locke's 'tragedy of the commons' als een legitimatie van de integratie van het algemeen land in het kapitalistische systeem. Daarbij merkte hij op dat Locke zelf ook persoonlijk belang had bij die ideeën, aangezien hij zelf plantages in Ierland en Virginia bezat. Ook Adam Smith's 'wealth of nations' interpreteert hij als een legitimatie van het kapitalistisch systeem, zonder aandacht voor de eindigheid van middelen.⁸ Hierna besteedt hij kort aandacht aan het imperialisme in de negentiende eeuw om vervolgens de situatie in het heden te beschrijven. Hij ziet een historische continuatie in dat juist de voormalige koloniale machten de meeste CO2 uitstoten en weigeren significante concessies te leveren. Dit alles gaat ten koste van de aarde, maar ook vooral van de voormalig gekoloniseerde volkeren. De oorzaak hiervoor ligt voor hem simpelweg in het kapitalistisch systeem. Daar zijn geen compromissen in mogelijk: "Can capitalist society reform itself sufficiently to cope with the extinction crisis? This is not simply unlikely. It is impossible in the long run".⁹

Het idee om over ecologische geschiedenis te schrijven is allesbehalve nieuw. De historicus J. Donald Hughes schreef hier bijvoorbeeld al sinds de jaren tachtig over.¹⁰ Zijn boek *The mediterranean: an environmental history* bevat dan ook veel van de informatie die Dawson in het begin van zijn historische analyse aanreikt. De kritiek op het landbouwbeleid van de Mesopotamische steden wordt bijvoorbeeld beter onderbouwd in het boek van Hughes. Ook een quote over ecologische destructie uit het Gilgamesh epos is in dit boek te vinden.¹¹ Voor experts in de ecologische geschiedenis heeft *extinction* dan ook weinig nieuws te bieden. Dat is te verklaren door de bronnen van Dawson te bekijken. Hij lijkt in het eerste (historische) deel van zijn boek bijna uitsluitend gebruik te hebben gemaakt van secundaire literatuur. Hij legitimeert het gebrek aan primaire bronnen echter ook niet door een uitvoerige historiografische analyse te maken. Slechts zeer zelden haalt hij überhaupt een auteur aan om het debat mee aan te gaan. Toch biedt Dawson wel een interessante

⁷ Ibidem, 37, 49-50.

⁸ Ibidem, 51, 55-57.

⁹ Ibidem, 59-61.

¹⁰ Researchgate, <https://www.researchgate.net/profile/J-Donald-Hughes> (geraadpleegd op 16 december 2023).

¹¹ J.D. Hughes, *the mediterranean: an environmental history* (2005), 39-40, 194.

visie door zijn ecologische analyse toe te spitsen op uitsterving. De eerste twee hoofdstukken lijken echter vooral te dienen om het verleden te gebruiken ten gunste van het tweede deel van het boek.

In de latere hoofdstukken laat Dawson namelijk het verleden voor wat het is en richt hij zich op het aanpakken van de huidige klimaatcrisis. Dit is een bijzondere aanpak. Dawson schrijft namelijk in het eerste deel in heel weinig pagina's een 'grote geschiedenis' van ecologie en uitsterving. Zo'n historische analyse zou makkelijk een compleet (en groter) boek kunnen vullen. Aan de ene kant betekent dit dat hij vooral grotere punten van andere auteurs als Hughes herkauwt en hele tijdvakken als de middeleeuwen overslaat. Voor iemand die (het kapitalistische) Westen als inherent racistisch ziet, is zijn analyse ook bijzonder eurocentrisch. Hij besteedt bijvoorbeeld geen enkele aandacht aan de Chinese en Amerikaanse oudheid. Aan de andere kant weet hij op een bondige en prikkelende manier over de geschiedenis vanuit ecologisch perspectief te schrijven. Dat doet denken aan een boekje in de academische serie *very short introductions*. In tegenstelling tot die boekjes is *extinction* echter een multidisciplinair werk.

Alleen het eerste deel is historisch, het tweede deel is een soort politiek-filosofisch betoog. Voor Dawson bewees de geschiedenis dat het kapitalisme als facilitator van eindeloze groei onhoudbaar is op de lange termijn. Keer op keer cumuleert dit proces in de uitsterving van mensen of dieren. Ook raakt het ecologisch systeem beschadigd, wat uitsterving op de langere termijn bevordert. Deze situatie is volgens Dawson alleen op te lossen door buiten het kapitalistisch systeem te denken en aan ecologische conservatie zonder winstoogmerk te doen. De tweede editie bevat een nieuw hoofdstuk met kritiek op bestaande methodes van conservatie. Hij beschuldigt instituties als het Wereldnatuurfonds van het neo-koloniseren van ontwikkelingslanden om deze alsnog te laten exploiteren voor winst. Door land af te pakken van de lokale bevolking en dit vervolgens 'groen' te noemen, krijgen bedrijven de mogelijkheid om hun uitstoot in het westen te 'neutraliseren'. Dit noemt hij 'groen kapitalisme' en hier vindt dan een proces plaats dat hij: "accumulation by extinction" noemt.¹² Een voorbeeld dat besproken wordt is het creëren van veilige natuurzones voor bedreigde diersoorten als olifanten. Hier worden arme landen volgens hem 'gekoloniseerd', omdat de arme bevolking wordt weggehouden van het beschermde

¹² Dawson, *extinction*, 63-65.

land en wordt beschoten als zij zich hier toch begeven.¹³ Het kernargument is dat het westen met schijnoplossingen komt voor de klimaatcrisis die de lokale bevolking als schuldig framen, terwijl westerse bedrijven door kunnen gaan met vervuilen in ruil voor het faciliteren van deze schijnoplossingen. Als beter alternatief ziet Dawson een beleid van *rewilding*. *Rewilding* gaat om het aanbrengen van hele grote stukken natuur, inclusief ‘oorspronkelijke’ diersoorten. Voor Dawson is het belangrijk dat in deze aanpak de lokale bevolking niet van het land verwijderd wordt - zoals bij conservatie - maar wordt geïntegreerd in de nieuwe natuurgebieden.¹⁴ De vraag is wel hoe geloofwaardig dit onderscheid is. Een belangrijk aspect van *rewilding* is dat ‘natuurlijke’ roofdieren zoals de wolf worden geïntroduceerd om te zorgen dat de populatie van planteneters niet problematisch groot wordt. Ik denk dat de lokale bevolking die Dawson juist *stakeholder* wil maken in conversatie, niet altijd even blij zal zijn met grote, gevaarlijke roofdieren die losgelaten worden op hun land. Het is immers een mythe dat roofdieren inmiddels zo bang zijn voor mensen dat ze deze nooit aan zullen vallen. Een voorbeeld hiervan zijn beren die losgelaten werden in Noord-Italië ter bevordering van de biodiversiteit. Dit leidde tot meerdere dodelijke incidenten en creëerde een kloof tussen de bevolking in het zuiden die het land graag ecologisch diverser wilde maken en de lokale bevolking die bang was voor de beren.¹⁵ Dawson neemt dit probleem niet op in zijn analyse en noemt als voorbeeld de succesvolle herintroductie van de wolf in Yellowstone National Park. Hier wonen echter al lange tijd geen mensen meer die daarover zullen klagen, als gevolg van dezelfde imperialistische processen die Dawson bekritiseert. Dit doet hij elders in het boek ook specifiek voor Yellowstone zelf.¹⁶

Een interessante oplossing die Dawson aangeeft is een universeel basisinkomen voor mensen in *the global south* die in een belangrijk ecologisch gebied wonen. Op deze manier zijn deze mensen minder kwetsbaar voor grote economische invloeden van buitenaf die het gebied zouden kunnen beschadigen. Ook zijn zij minder geneigd om voor hun eigen overleven hun leefgebied te vernietigen, zoals bijvoorbeeld gebeurt bij het jagen op olifanten. Volgens Dawson zal dit effectiever zijn dan mobiele legers in te schakelen om op

¹³ Ibidem, 68-70.

¹⁴ Ibidem, 78-81.

¹⁵ Nrc, <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/05/05/lot-van-beer-die-jogger-doodde-beroert-de-italianen-a4163934> (geraadpleegd op 17 december 2023).

¹⁶ Dawson, *extinction*, 83.

de lokale bevolking te schieten als zij bij deze dieren in de buurt komen.¹⁷ Het liefst zou Dawson echter het hele kapitalistische systeem ontmantelen en alle middelen vorderen van grote bedrijven die ecologisch destructief zijn. Echter: “most of the media, the political parties, and the repressive power of the state are in the hands of the plutocrats”.¹⁸ Daarom kwam hij in dit boek met werkbare oplossingen binnen het huidige systeem.

Een belangrijke vraag om tot slot te stellen is of een auteur als Dawson zo activistisch te werk kan gaan en nog steeds een ‘historisch-academisch’ werk kan schrijven. Dawson doet in zijn grote geschiedenis - zoals we hebben gezien - weinig moeite om op de bestaande historiografie aan te sluiten (deze gebruikt hij alleen maar) of om nieuwe primaire bronnen uit te werken. In plaats daarvan laat hij hier naar zijn idee zien dat het kapitalisme een corrupt systeem is om in het tweede deel van die bevindingen uit te gaan. In het tweede politiek-filosofische deel schrijft hij meer als een activist. Uiteindelijk wordt de geschiedenis hier dus noodzakelijk versimpeld (het is een klein boekje) en wordt historisch onderzoek direct gebruikt om een hedendaags politiek standpunt te onderbouwen. Ik denk dat wanneer dit werk gezien wordt vanuit het oogpunt van wat het kan bieden, deze situatie minder problematisch wordt. Zoals gezegd biedt het voor geïnteresseerden van buiten dit specifieke vakgebied een interessant, beknopt startpunt met goede literatuurverwijzingen. Veel van de mensen die specifiek geïnteresseerd zijn in dit onderwerp zullen zich ook wel op een soortgelijke positie op het politieke spectrum bevinden als Dawson. Hij schrijft duidelijk niet zozeer voor collega’s, maar voor ideologische sympathisanten. Vanuit dat perspectief heeft hij voor hen een zeer geslaagd werk geschreven en voor anderen een interessant werk, maar wel vanuit zijn specifieke politieke visie. Dat wil niet zeggen dat er ook voor hen geen mogelijke interessante oplossingen en ideeën in het boek te vinden zijn, zoals het universeel basisinkomen voor armere mensen in kwetsbare ecologische gebieden.

Bram van den Berk

¹⁷ Ibidem, 95-96.

¹⁸ Ibidem, 98.